

IN MEMORIAM ELS VEDER-SMIT

29-8-1921 - 26-8-2020

Door Hanneke Hillmann

Els Veder-Smit is als VVD-politica van grote betekenis geweest voor de maatschappelijke emancipatie en professionalisering van het verpleegkundige beroep. Zo diende zij als Tweede Kamerlid een motie in voor een structurele financiering van het kruiswerk (wijkverpleging en kraamzorg) en bekleedde zij bestuursfuncties in verschillende ziekenhuizen en andere gezondheidsinstellingen, waaronder die van bestuurslid/voorzitter van de Nationale Kruisvereniging (1983-1990) en van STOOM (St. Onderzoek en Ontwikkeling Maatschappelijke Gezondheidszorg). Veder-Smit haar belangrijkste bijdrage aan de verpleging was haar ijveren voor de oprichting van wat de in 1991 ingestelde Commissie Werner. Een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van het verpleegkundig beroep.

Verpleging is de spil van de gezondheidszorg

In 1979 werd Els Veder-Smit door Alice Oppenheim geïnterviewd voor Elsevier Magazine. Over de kwaliteit van de gezondheidszorg en van verpleegkundigen zei ze toen: 'Ik lig er wakker van als ik denk aan het handhaven van de kwaliteit. Het is niet alleen een kwestie van méér mensen maar ook van: hoe worden ze opgeleid? Hoe functioneren ze en is de jeugd die van die opleidingen komt wel geschikt voor de verpleging? Kennen ze discipline en accuratesse?..... Het is een hard beroep, als je niet stevig in je schoenen staat red je het niet.'

In 1982 werd Veder-Smit voorzitter van het psychogeriatrisch verpleeghuis Nieuw Toutenburg in Friesland. Onder haar leiding veranderde het taalgebruik in de bestuursnotulen. De 'handen aan het bed' werden weer 'verpleegkundigen'.

Veder-Smit's verbondenheid met het verpleegkundige vak bracht zij prachtig onder woorden in haar toespraak voor de Invitational Conference die het LCVV (het latere LEVV; Landelijk Expertisecentrum voor Verpleging en Verzorging) in 1994 organiseerde: 'Het is een mooi, maar soms ook heel moeilijk beroep. Ik hoor zelf niet tot de beroepsgroep maar heb er wel affiniteit mee. Directe, tastbare hulp geef je. Je kunt iemand troosten en dan heel nabij komen. Je kunt iemand helpen die zich op dat moment zwak voelt. Je kunt mensen aanmoedigen, je kunt observeren of het ze goed gaat of juist niet. Je kunt voorwaarden scheppen zodat iemand zich comfortabel(er) voelt. Je neemt verantwoordelijkheid voor wat je ziet dat er met iemand gebeurt die afhankelijk is van (gezondheids)zorg.' Zij voegde daar even later aan toe: 'Verpleging is de spil van de gezondheidszorg.'

Commissie Werner

In de jaren tachtig van de vorige eeuw verenigden zich een dertigtal invloedrijke verpleegkundigen in de Den Treegroep (genoemd naar het restaurant waar men bijeenkwam) om zich zonder last of ruggespraak te beraden op de vraag onder welke

voorwaarden de status en positie van verpleegkundigen verbeterd konden worden. Want het stond er niet goed voor. Onduidelijkheid over opleidingsroutes en -niveaus, onduidelijkheid over bekwaam- en bevoegdheden en matige arbeidsvoorwaarden waren bepalend geworden voor het beroep. Enige jaren later brak er algemene onrust uit in heel verpleegkundig en verzorgend Nederland. Onvrede over de te hoge werkdruk en haperende CAO-onderhandelingen leidden tot wat de 'Witte Woede' is gaan heten.

Het duurde niet lang of de Den Treegroep en Els Veder-Smit kregen elkaar in het vizier. In de zomer van 1990, Veder-Smit maakte toen deel uit van de commissie voor Volksgezondheid en Welzijn van de Eerste Kamer, stond ze mede aan de basis van een motie ingediend door Greet Ermen (PvdA). In die motie werd de regering verzocht een commissie van onafhankelijke deskundigen in te stellen, die advies moest gaan uitbrengen over een betere positionering van de verpleegkundige en verzorgende beroepen. De motie werd met algemene stemmen aangenomen. Kort daarop installeerde de toenmalige staatssecretaris Simons, de 'Commissie positiebepaling beroep van verpleegkundige en verzorgende' ofwel de commissie Werner, genoemd naar de CDA-voorzitter Jos Werner. De commissie Werner, waarin meerdere vertegenwoordigers van de verpleegkundige beroepsgroep zitting hadden, zette in een jaar tijd de lijnen uit voor een adequate, gedifferentieerde verpleegkundige beroepenstructuur; een hoogwaardig opleidingsstelsel en een salariëring die in overeenstemming was met de zwaarte van het beroep en de economische waarde ervan. Een van de andere aanbevelingen was het instellen van het landelijke kenniscentrum voor verpleging en verzorging LCVV.

Die aanbeveling werd al snel gerealiseerd. Els Veder-Smit was voorzitter van het bestuur van het LCVV van 1993 - 1996. Tijdens de openingsbijeenkomst maande zij de politieke beleidsmakers de verpleging en verzorging niet te beschouwen als een productiebedrijf: 'waar het aanstellen van extra werknemers de productie naar evenredigheid verhoogt.' Neen, zei ze: 'Het gaat om dienstverlening aan een (kwetsbare) patiënt of bewoner die niet gebaat is bij steeds meer handen aan zijn bed of haar stoel, maar wel met een team van goed opgeleide en gemotiveerde zorgverleners die zich concentreren op goede zorg voor haar of hem.'

Leven en loopbaan in vogelvlucht

Els Veder-Smit werd geboren in 1921 in Kinderdijk in een vrijzinnig protestants ondernemersgezin. Haar ouders verdiepten zich in de theosofie, antroposofie; uiteindelijk voelden zij zich het meest aangetrokken tot het soefisme.

Haar carrière - in de oorlogstijd studeerde zij rechten waarbij zij als koerierster deelnam aan het studentenverzet - speelde zich geheel af in de politiek. In 1957 kwam zij in de gemeenteraad van haar toenmalige woonplaats Zeist. De daaropvolgende tien jaar was zij actief in de lokale en provinciale politiek en in 1967 werd zij in de Tweede Kamer gekozen. Daar was zij twaalf jaar lang woordvoerder gezondheidszorg en ontwikkelingshulp.

Veder-Smit was staatssecretaris Volksgezondheid in het kabinet Van Agt I (december 1977 - september 1981). Volksgezondheid was haar favoriete beleidsterrein. Ze is in haar periode als staatssecretaris betrokken geweest bij vele initiatieven tot nieuwe wetgeving, zoals bijvoorbeeld de regeling voor het onderbreken van (ongewenste) zwangerschap (in 1980 met de kleinst mogelijke meerderheid door de Tweede Kamer aangenomen en in 1984 in werking getreden) en een regeling voor de opvang van drugsverslaafden. In 1979 bracht zij de Nota Kankerbestrijding uit, die de opmaat was voor het vestigen van de diverse kankercentra, verbetering van het wetenschappelijk kankeronderzoek en betere bereikbaarheid van gespecialiseerde zorg voor patiënten. In 1980 kwam zij met de nota 'Schets van Eerstelijnsgezondheidszorg' die voorzag in een programmatische aanpak ter versterking van de eerste lijn. Zij schreef toen tevens een beleidsbrief over basisgezondheidsdiensten en de rol van het kruiswerk. In 1981 bracht zij een nota uit die tot doel had de rechten van de patiënt te versterken.

Els Veder-Smit woonde sinds 1962 in Leeuwarden, waarheen zij verhuisde vanwege de benoeming van haar man bij de rechtbank waarvan hij vice-president was. Hij overleed in 1987.

Liberalisme

Els Veder-Smit over het liberalisme: 'Mijn VVD-ideaal is de verantwoordelijke mens die zijn eigen vrijheid aankan. Dat moet je de hele dag waarmaken en dat probeer ik ook.' Zij had lastige dossiers, moest bezuinigen en probeerde een eigen bijdrage in de zorg in te voeren. Veder-Smit had het moeilijk met de tegenstand tegen haar plannen in de Tweede Kamer: 'Het is jammer dat, als het steekspel niet je sterkste zijde is, je dáárop wordt beoordeeld en niet op je beleid. Terwijl mijn beleid bezig is te lukken.' In 1985 Vertelde zij aan Tessel Pollman, die haar interviewde voor Vrij Nederland,: 'Macht.... dat valt zo tegen. Ik wil gewoon dat er goede beslissingen worden genomen. Macht associeer ik met onvrijheid. (...) Invloed en participatie zijn twee kanten van verantwoordelijk handelen - in vrijheid.'

Betekenis voor de verpleging

Els Veder-Smit had een visie op de gezondheidszorg die veel overeenkomsten vertoont met die van verpleegkundigen. Zorg is persoonlijk, zorg vraagt om overzicht en inzicht in de situatie van zorgvragers. Om solidariteit. En professionaliteit. Dus om goed opgeleide en goed betaalde beroepskrachten. Haar hele politieke carrière heeft zij geijverd om die visie om te zetten in beleid, waarbij bij zij zich ook in nevenfuncties inzette als bestuurder van het kruiswerk, van het LCVV (later het LEVV) en een organisatie als STOOM.

De verpleging is haar veel verschuldigd.

Bronnen:

**Historisch
College
FNI**

Kees Kuiken *Vrouw van twee levens. Leven en werk van mr. Els Veder-Smit* (Haren 2010, niet gepubliceerd)

Archief van mw. H. Hillmann, indertijd voorzitter van de Den Treekgroep. Waarin: Tweede Kamerstukken mbt de commissie Werner, correspondentie id. en interviews, waaronder het interview met Alice Oppenheim in Elsevier Magazine van november 1979.